

Sovon

Vogelonderzoek Nederland

Jaarverslag 2019

› *Vrouwkje Ijseend met vier jongen op de Markerwadden, juni 2019: nieuwe broedvogel voor Nederland. Foto: Arjo Bunskoeke*

Colofon

Dit is een uitgave van **Sovon Vogelonderzoek Nederland**.

Samenstelling: Carolyn Vermanen

Eindredactie: Fred Hustings

Vormgeving: John van Betteray

Foto omslag: Harvey van Diek

Postbus 6521

6503 GA Nijmegen

Tel. 024 7 410 410

info@sovon.nl

www.sovon.nl

Inhoud

Inleiding

Het jaar in vogelvlucht

- Vogels
- Sovon-tellers
- Andere hoogtepunten

Maatschappelijke rol

- Missie, doel en kernwaarden
- Kernactiviteiten
- Organisatie
- Financiën
- Risicomanagement
- Samenwerking en partners
- Verantwoord ondernemen
- Wet en Regelgeving
- Toepassingen
- Toekomst

Activiteiten & thema's:

- Vereniging
- Monitoring
- Kennisagenda

Publicaties

- Sovon-Nieuws
- Limosa
- In 2019 verschenen Sovon-rapporten
- In 2019 verschenen (populair) wetenschappelijke publicaties

Sovon in het nieuws

- Sociale media

ANBI

- Giften en donaties
- Liveatlas belangrijkste bestedingsdoel
- Rob Goldbach Publicatie Fonds

Bijlage Organisatie in 2019

- Bestuur: leden en nevenfuncties
- Wetenschappelijke begeleidingscommissie
- Ledenraad
- Vrijwillige coördinatoren
- Medewerkers bureau Sovon
- Vrijwilligers bureau Sovon
- Stagiairs

Inleiding

Het jaar 2019 moest voor Sovon vooral het jaar worden van de toenemende inzet op ondersteuning en facilitering van onze tellers. Immers, de deelnemers aan onze meetnetten zijn de kurk waarop onze organisatie drijft. Een gezonde en vitale achterban is dan ook als belangrijke doelstelling geformuleerd in de huidige Meerjarenvisie 2019-2021. In dit jaarverslag kunt u teruglezen of we daarin geslaagd zijn en ook wat de belangrijkste wapenfeiten waren bij de meetnetten en het onderzoek. Ook geeft het jaarverslag informatie over de ontwikkelingen binnen de organisatie en de financiële gezondheid. Een voorzichtige blik in de toekomst mag uiteraard niet ontbreken.

Veel leesplezier!

Het jaar in vogelvlucht

Vogels

- Minder ganzenbezoek – Dankzij ruim 1500 watervogeltellers stelden we in 2018/19 voor de tweede winter op rij vast dat arctische ganzen later aankwamen en korter in ons land verbleven dan voorheen. Heel opvallend, na een reeks van jaren waarin ze steeds vroeger aankwamen.
- Jaar van de Wulp – In het Jaar van de Wulp was er extra aandacht voor de aantallen op slaappleatsen en het verkrijgen van extra informatie uit de broedvogeltellingen. Op de Waddeneilanden, een bolwerk, werden enkele volwassen vogels van kleurringen voorzien en deed een stagiair onderzoek naar het broedsucces.
- Groenling – Groenlingen namen in het stedelijk gebied in twaalf jaar tijd met ruim 40 procent af. Dat weten we dankzij de vele vogelaars (900 in 2019) die in het voorjaar stadsvogels tellen voor het Meetnet Urbane Soorten. In combinatie met de monitoring van dode vogels leveren de tellingen ook informatie over effecten van ziekten als Het Geel op.
- Veel Velduilen – Er waren zo'n 75 broedgevallen in Friesland. Net als in 2014 reageerden de uilen sterk op de veldmuizenpiek. Via de speciale mailbox velduil@sovon.nl kwamen veel meldingen binnen. Nestmonitoring en -bescherming gingen vaak hand in hand.
- Gaaieninvasie – trektellers genoten in het najaar van een invasie van Gaaien, een bijzonder fenomeen. Tijdens de Punt-Transect-Tellingen (PTT) in december telden vogelaars langs 649 routes wel 44% meer Gaaien dan in de winter ervoor. Er waren zo'n 80.000 extra Gaaien in het land aanwezig.

› Najaar 2019 kende een spectaculaire Gaaientrek. Foto: Harvey van Diek

Sovon-tellers

- Met cursussen en lezingen houden we niet alleen contact met onze achterban, maar leiden we ook nieuwe tellers op. In 2019 deden we dat tijdens bijna 80 bijeenkomsten, verspreid door het hele land.
- We verwelkomden 447 nieuwe tellers die actief werden voor een of meerdere telprojecten.
- Joop Kleine werd in Drenthe verrast met de huldiging als Vrijwilliger van het jaar. Hij inventariseert al sinds 1983 broedvogels op het hele Dwingelder-veld, een enorme klus, en maakt daar lijvige en lezenswaardige verslagen van.
- In december lanceerden we de app iAvimap, zodat ook bezitters van een iPhone in het veld hun tellingen digitaal kunnen invoeren. Naar schatting gaat het om 20 procent van onze achterban. De ontwikkeling werd mede mogelijk gemaakt door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

Andere hoogtepunten

- De Vogelatlas stond op de shortlist van genomineerden voor de Jan Wolkersprijs 2019. Daarnaast overtrof de verkoop alle verwachtingen; de totale oplage is inmiddels 20.000. De royalties vormden een meer dan welkome aanvulling op de financiering van het hele project.
- Ingrid Tulp ontving de Herman Klomp prijs. Deze prijs wordt eens per drie jaar uitgereikt door Vogelbescherming Nederland, NOU en Sovon.

› Ingrid Tulp (links) ontvangt de Herman Klompprijs uit handen van Manon Tentij, hoofd bescherming van Vogelbescherming Nederland.
Foto: Harvey van Diek

Maatschappelijke rol

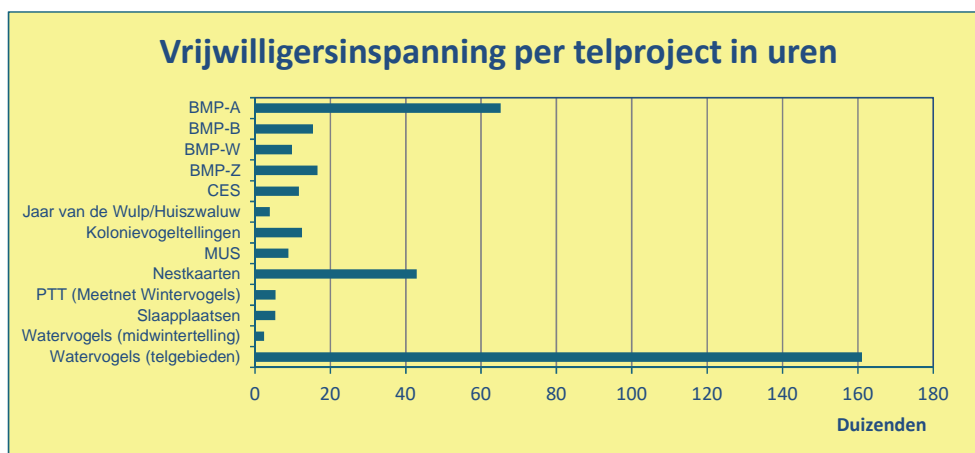
Missie, doel en kernwaarden

Landen met rivierdelta's zoals Nederland hebben gemeen dat ze van grote internationale betekenis zijn voor vogels. Door het intensieve grondgebruik staan deze belangrijke leefgebieden van vogels steeds meer onder druk. Ook in het dichtbevolkte en geïndustrialiseerde Nederland is dit spanningsveld goed voelbaar. Sovon beweegt zich binnen dit spanningsveld als onafhankelijke kennisintensieve organisatie met de ambities om het beleid en beheer van de leefomgeving te ondersteunen met vogelinformatie en bij te dragen aan kennisvermeerdering. Dit doet we door de ontwikkelingen van alle in Nederland in het wild voorkomende vogelsoorten op de voet te volgen met behulp van een netwerk van gemotiveerde vrijwillige vogelwaarnemers. Daarnaast plaatsen we de veldgegevens in nader ecologisch of toepassingsgericht perspectief met behulp van een deskundige werkorganisatie; we willen immers veel weten over de ontwikkelingen van vogels, inclusief de mogelijke onderliggende oorzaken. De ambities van Sovon vloeien voort uit onze visie dat objectieve informatie over vogels nodig is om de kennisvragen vanuit het natuurbeleid, beheer en maatschappij te kunnen beantwoorden. Met kennis over wilde vogels en de natuur helpen we zo de maatschappij om de natuurlijke leefomgeving en de ontwikkeling daarin beter te kunnen begrijpen en/of te beoordelen. Daarbij zorgen we voor goede borging van kwaliteit, onafhankelijkheid en objectiviteit. Die missie is kort samengevat in het motto:

Sovon: vogels tellen, vogels kennen, kennis delen

Kernactiviteiten

Met de meetnetten volgen we de ontwikkelingen van alle in Nederland in het wild voorkomende vogelsoorten. We reiken de tellers duidelijke methoden aan voor het veldwerk en faciliteren hen met gebruikersvriendelijke invoermodules voor mobiele telefoon en/of pc. In 2019 zijn deze modules ook ontwikkeld voor het iOS-platform, waardoor nog meer tellers al tijdens het veldwerk mo-

biel kunnen gaan invoeren. Communicatie over de resultaten en opleiding van nieuwe tellers krijgen veel aandacht; de vrijwilligers moeten immers hun inzet ervaren als een zinvolle én plezierige tijdsbesteding.

Daarnaast plaatsen we de veldgegevens in nader ecologisch of toepassingsgericht perspectief, omdat we de (mogelijk) onderliggende oorzaken van trends op het spoor willen komen. Wat we daarbij aan onderzoek kunnen starten is natuurlijk grotendeels afhankelijk van de vragen van onze opdrachtgevers.

Het tegelijk met de publicatie van de Vogelatlas van Nederland gestarte project LiveAtlas nam in 2019 een hoge vlucht. Vele honderden waarnemers voeren hun lijsten in, waarmee het project in een duidelijke behoefte voorziet bij bestaande én nieuwe tellers. Met de zo verzamelde gegevens hopen we onder meer de kaartbeelden van de Vogelatlas blijvend te kunnen actualiseren en meer inzicht te krijgen in fenologie en seizoenspatronen van vogels.

De opdrachten voor de broedvogelmeetnetten vanuit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn medio 2019 omgezet in een meerjarige subsidie. Daarmee erkent het ministerie het belang van langjarig tellen en weet Sovon zich verzekerd van financiering van een belangrijk deel van de kernactiviteiten.

Organisatie

De vereniging Sovon heeft een ledenraad, een bestuur en een directie naast een bureau met ca. 60 medewerkers. Het bureau zetelt in Nijmegen op de campus van de Radboud Universiteit; in Leeuwarden en Texel zijn nevenvestigingen.

Sovon onderscheidt in Nederland twintig districten. Vanuit elk district worden twee vertegenwoordigers in de ledenraad gekozen voor een periode van maximaal acht jaar.

De ledenraad vergaderde in 2019 tweemaal regulier met het bestuur over de financiën en de activiteiten van de vereniging en stelde daarin de jaarrekening 2018, de begroting 2019 en de hoogte van de contributies voor leden vast. De evaluatie van de Landelijke Dag 2018, met name de onder sommige

› De ledenraad bepaalt de koers die Sovon vaart.
Foto: Theo Verstrael

leden ontstane onrust vanwege de aangekondigde komst van een stand van de jagersvereniging op de informatiemarkt, was het onderwerp van een extra vergadering.

Vanuit de ledenraad namen Diny Helmers en Eelke Schoppers zitting in de jury voor de verkiezing van de Vrijwilliger van het Jaar 2019. De jury bestond verder uit Lilian van der Aarsen namens het bestuur. Theo Verstrael stond de jury terzijde als adviseur.

Het bestuur van Sovon houdt zich bezig met de toetsing en vaststelling van het beleid op hoofdlijnen. De dagelijkse leiding van het kantoor is gedelegeerd naar de directeur. Het bestuur legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan de ledenraad en vergaderde in 2019 vijfmaal met de directie. Het versnellen van het proces voor de samenstelling van de kwartaalcijfers, het borgen van de financiële zekerheid van Sovon bij veranderingen in de aansturing van de meetnetten en het bespreken van de rol van de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie waren in 2019 belangrijke aandachtspunten, naast de al genoemde evaluatie van de Landelijke Dag 2018.

Zowel het lidmaatschap van het bestuur als van de ledenraad zijn onbezoldigde functies. In de bijlage staat een overzicht van bestuursleden en hun nevenfuncties en de ledenraadsleden.

De dagelijkse leiding van het bureau berust bij directeur Theo Verstrael. Hij wordt ondersteund door het managementteam bestaande uit de drie afdelingshoofden Julia Stahl (Onderzoek), Carolyn Vermanen (Communicatie & Bedrijfsvoering) en Rob Vogel (Monitoring).

De personele bezetting bedroeg gemiddeld over het jaar 52,8 fte. In de loop van 2019 zijn drie medewerkers bij Sovon vertrokken. Op 31 december 2019

› Mannetje Groenling
(Hamert, Limburg).
Foto: Harvey van Diek

► *Personeelsuitje 2019: Sovon personeel verwijdert Kleine Waterteunisbloem op Tiengemeten.*
Foto: Harvey van Diek

waren 63 medewerkers bij Sovon in dienst. Door het volgen van opleidingen en cursussen, het bijhouden van literatuur en het deelnemen aan congressen en studiedagen houden medewerkers hun netwerk en hun deskundigheid op peil.

Financiën

In 2019 is, in overleg met het bestuur, een traject begonnen om versneld te kunnen beschikken over kwartaalcijfers. Daarmee kunnen management en bestuur vroegtijdig signaleren of zich ontwikkelingen in de financiën voordoen die nadere aandacht behoeven.

De totale omzet van Sovon bedroeg in 2019 € 5.339.420 waarin inbegrepen de kosten voor inzet van derden in projecten. Het financieel resultaat kwam uit op € 4.136; dit is inclusief een bijdrage aan de tweede Europese broedvogelatlas en een aanvulling van het Rob Goldbach Publicatie Fonds. Het resultaat is toegevoegd aan de continuïteitsreserve van Sovon.

Voor het financieel overzicht verwijzen we naar de [samenvatting van de jaarrekening](#), inclusief het bestuursverslag.

Risicomanagement

In het kader van risicomanagement is het Sovon ict-netwerk verder beveiligd om de kans op inbreuk te minimaliseren. Blijvende grote aandacht voor de veiligheid van dit netwerk is noodzakelijk omdat de risico's op bijv. hacking steeds groter lijken te worden.

De gevolgen van het optreden van enkele langdurige ziektegevallen zijn in kaart gebracht en waar nodig zijn maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat het werk door kon gaan.

Samenwerking en partners

Het netwerk van Sovon omvat vele partijen waarmee vaak al jarenlang intensief wordt samengewerkt. Belangrijke opdrachtgevers in 2019 waren, naast het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de provincies en Rijkswaterstaat, die gezamenlijk het Netwerk Ecologische Monitoring aansturen. Dat verliep voor het broedvogelmeetnet tot en met het voorjaar via de afdeling Wettelijk Ondersteunende Taken Natuur & Milieu bij Wageningen Environmental Research; vanaf dat moment is het LNV-deel vormgegeven in een voor vijf jaar toegekende subsidie. Bij de overige meetnetten is nog sprake van financiering via opdrachten.

Andere opdrachtgevers waren onder meer Vogelbescherming Nederland, de terreinbeherende organisaties, universiteiten, de NAM en diverse adviesbureaus. Naast opdrachtgever zijn deze partijen soms ook samenwerkingspartner. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vervult al jarenlang met verve de rol van kwaliteitsbewaker van de meetnetten en is mede hierom belangrijk bij de inhoudelijke en kwalitatieve optimalisatie van de projecten.

Het achterhalen van de oorzaken van veranderingen in verspreiding en aantallen van vogels wordt steeds belangrijker. Inbreng van kennis vanuit andere instituten is daarbij van grote waarde; het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO), het Vogeltrekstation en diverse universiteiten zijn hierin belangrijk. Ook het Centre for Avian Population Studies (<CAPS <https://www.sovon.nl/nl/CAPS>>) draagt een belangrijke steen bij. Met de toegenomen belangstelling voor dierziektes is het Dutch Wildlife Health Centre een belangrijke partner geworden in het onderzoek naar de verspreiding van vogelziektes zoals aviariaire influenza en het Usutu-virus.

De samenwerking binnen Natuurplaza loopt via projecten zoals de kennisontwikkeling over exoten in het Nederlands Expertisecentrum Exoten (NEC-E). Met de instelling, namens Natuurplaza, van de bijzondere leerstoel Integrated Conservation Biology in 2016 is de samenwerking inhoudelijk verder versterkt; de leerstoel wordt bekleed door Ruud Foppen van Sovon en is in 2019 voor de duur van vijf jaar verlengd. De samenwerking met organisaties die zich op andere organismen dan vogels richten loopt onder meer via de Nationale Databank Flora & Fauna.

Ook in internationaal verband is Sovon actief, met name in de European Bird Census Council. Daar worden initiatieven ontplooid om betrouwbare informatie over verspreiding en trends van wilde vo-

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Centraal Bureau voor de Statistiek

gels te bundelen ten behoeve van internationaal beleid, met name van de EU. Het jaar 2019 stond in het teken van de afronding van de tweede Europese broedvogelatlas die eind 2020 zal verschijnen. Daarnaast was Sovon ook in 2019 nauw betrokken bij werkzaamheden voortvloeiend uit de African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement (AEWA), betrekking hebbend op o.a. ganzen en de Grutto. Tevens zijn de voorbereidingen gestart voor de nieuwe telling van water- en wadvogels langs de gehele Oost-Atlantische flyway, van Noord-Europa tot Zuid-Afrika, die begin 2020 heeft plaatsgevonden.

Verantwoord ondernemen

Sovon stimuleert het gebruik van openbaar vervoer en de fiets. Bij het inkopen van diensten, kantoorinrichting en catering let Sovon scherp op aspecten van duurzaamheid door alleen van gecertificeerde leveranciers af te nemen. Medewerkers en waarnemers worden gestimuleerd om zoveel mogelijk digitaal te werken om papier te besparen. In 2019 is in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen gestart met het doorlichten van de werkprocessen op kantoor.

Wet- en regelgeving

Bij het uitvoeren van projecten houdt Sovon zich aan de zorgplicht conform de vergunningen en ontheffingen die benodigd zijn voor het uitvoeren van vogelonderzoek, inclusief het controleren van nesten en vangen en zenderen van vogels. De organisatie heeft een koepelvergunning in het kader van de nieuwe Wet op de Dierproeven en ziet toe op het verantwoord omgaan met vogels die worden gevangen ten behoeve van onderzoek.

De functionaris gegevensbescherming (Rob Vogel) ziet erop toe dat Sovon handelt conform haar eigen privacyverklaring (<https://www.sovon.nl/content/privacyverklaring>) en de regels van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Tellers, leden en andere personen waarvan Sovon persoonsgegevens beheert, kunnen hierover vragen stellen via privacymedewerker@sovon.nl.

De kern van het privacy beleid van Sovon ([sovon.nl/privacybeleid](https://www.sovon.nl/privacybeleid)) is dat we nooit persoonsgegevens leveren of ter inzage verstrekken aan derden (alle anderen dan Sovon en de persoon in kwestie). Alleen 'verwerkers' zoals bezorgers van Sovon-Nieuws kunnen tijdelijk en alleen voor dat doel over persoonsgegevens beschikken.

› Strandplevier. Foto: Hans Schekkerman

Toepassingen

Trends en informatie over de (veranderingen in) verspreiding zijn gebruikt voor een breed spectrum aan analyses. Een voorbeeld is de betekenis van de ganzen fourageergebieden. Ook wordt de informatie van Sovon regelmatig door derden gebruikt in juridische procedures. Een voorbeeld hiervan is de procedure over de legitimiteit van afschotvergunningen voor smienten in Noord- en Zuid-Holland.

Toekomst

De blik op de toekomst staat uiteraard grotendeels in het teken van wat de huidige Covid-19 crisis zal betekenen voor de activiteiten van de vereniging en het bureau. Ten tijde van de uitbraak was de opdrachtenportefeuille van Sovon al goed gevuld, waaronder veel inventarisatieopdrachten. Omdat het veldwerk mogelijk bleef konden vrijwel alle opdrachten doorgaan. Daarmee lijken de gevolgen van de crisis voor Sovon in 2020 vooralsnog beperkt. De grote investeringen in de economie om met publiek geld de gevolgen van de crisis te beperken zullen naar verwachting na 2020 geleidelijk merkbaar gaan worden; met de overheid als grootste opdrachtgever voor Sovon ligt het in de lijn van de verwachting dat het volume aan opdrachten wat zal gaan teruglopen. Omdat vele opdrachten echter nauw verbonden zijn aan (inter) nationale verplichtingen zal die teruggang vermoedelijk te overzien zijn. De goede financiële gezondheid van de organisatie en de sterke positie in het werkveld als onafhankelijk kenniscentrum geven vertrouwen dat de gevolgen van eventuele overheidsbezuinigingen kunnen worden opgevangen. Cruciaal blijft de betrokkenheid van de tellers bij de projecten. Hun aantal is al jaren stabiel tot licht groeiend terwijl de kwaliteit onverminderd op orde blijft. Continu investeren in het tellerscorps zal een speerpunt blijven; als reactie op de Covid-crisis is snel en succesvol ingezet op de ontwikkeling van online cursussen en workshops. Gecombineerd met de efficiënte geautomatiseerde data-invoer lijkt het goed mogelijk om de tellers aan Sovon ook onder ongewone omstandigheden te blijven binden.

› Online workshops trokken voorjaar 2020 veel belangstellenden. Hier geeft Gerard Troost uitleg over tellingen invoeren op de app Avimap. Foto: Albert de Jong

Activiteiten & thema's

Vereniging

Landelijke Dag

Op zaterdag 28 november vond de Landelijke Dag plaats. Het jaarlijkse evenement was, na het uitstapje een jaar eerder naar Apeldoorn vanwege de Vogelatlas presentatie, weer terug op de vertrouwde stek in de Reehorst in Ede. Met zo'n 2.000 bezoekers was het druk, wat bij sommige lezingen en workshops zorgde voor kleine opstoppingen. De waardering was er met een gemiddelde 8 niet minder om. Ook de 85 standhouders waren blij met de grote belangstelling.

Werving en opleiding

Als landelijke organisatie laten we ons gezicht graag op zo veel mogelijk plekken zien. Zo houden we warm contact met de achterban van duizenden waarnemers. Lezingen en cursussen worden dan ook in het hele land gegeven. Meestal gebeurt dat in samenwerking met vogelwerkgroepen en terreinbeheerders. Verspreid over het hele land gaven we in 2019 ten minste 35 lezingen. Ook organiseerden we cursussen om nieuwe tellers op te leiden en de monitoring te versterken. Er waren bijvoorbeeld avonden over het Meetnet Urbane Soorten in zes provincies terwijl in totaal vijf volledige cursussen werden gegeven ten behoeve van het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Met de provincies Friesland en Gelderland werkten we samen om meer vogelaars op te leiden die in Natura 2000-gebieden aan de slag gaan. Met enkele bijeenkomsten over watervogeltellingen enthousiasmeerden we nieuwe waarnemers om een vacant gebied te gaan tellen. We organiseerden in totaal bijna 50 cursusbijeenkomsten.

Eind september lanceerden we de nieuwe online watervogelcursus op het platform cursus.sovon.nl. De cursus vormt een goede basis om in het veld te gaan voor het watervogelproject. Al 460 deelnemers volgden de cursus.

Vogelbalans in het teken van Afrikagangers

Veel van onze broedvogels overwinteren in Afrika.

Wat daar gebeurt, onttrekt zich voor een groot deel aan ons zicht, maar is ook bepalend voor de trends van veel Nederlandse vogelsoorten. In de Vogelbalans 2019 schetsten we de jaarcyclus van verschillende soorten op basis van gegevens uit de meetnetten en gericht onderzoek aan trekvogels, ook van andere Nederlandse instituten. De trends van zowel winter- als broedvogels werden zoals ieder jaar weer overzichtelijk samengevat.

➤ *De Vogelbalans 2019 vatte informatie samen van tellingen en onderzoek naar onze trekvogels in Afrika, waaronder de aan de kust overwinterende watervogels en steltlopers.*

Foto: Jeroen Reneerkens

Hulde

Vrijwilligers zijn essentieel voor de vereniging Sovon. We prijzen ons gelukkig met een grote, springlevende en vooral ook trouwe groep van tellers. Jaarlijks ontvangen vrijwilligers die 25 jaar betrokken zijn een bedankje en wordt hun naam opgenomen op onze Wall of Fame. Inmiddels bevat deze lijst meer dan duizend namen! Als Vrijwilliger van het Jaar werd door de jury unaniem gekozen voor Joop Kleine uit Dwingelo vanwege diens enorme inzet voor BMP- en andere tellingen in en om het Dwingelderveld. Tijdens een bijeenkomst van de Vogelwerkgroep Drenthe werd Joop in het zonnetje gezet en nam hij de dik verdiende oorkonde en de daarbij behorende originele tekening van Elwin van der Kolk in ontvangst.

› *Vrijwilliger van het Jaar 2019 Joop Kleine in zijn telgebied, het Dwingelderveld.
Foto: Rob Buiters*

Monitoring

Jaarlijks steken we, samen met partnerorganisaties, veel energie in landelijke monitoring van broed-, water- en wintervogels. Zo zijn dit jaar in ruim 2800 steekproefgebieden broedvogels geteld en op ruim 600 routes wintervogels. In ruim 50 Natura 2000-gebieden zijn slaapplekken van 19 vogelsoorten geteld, terwijl watervogels in het winterhalfjaar maandelijks integraal werden gevolgd in vele 'monitoringgebieden'.

Daarnaast zijn in 2019 de volgende ontwikkelingen te melden:

Eerste volle jaar voor de LiveAtlas

Het jongste telproject van Sovon werd eind 2018 gelanceerd en nam in 2019 een heuse vlucht. Veel vogelaars kregen de smaak van het invullen van volledige lijstjes te pakken. Er deden 455 vogelaars mee, die meer dan 10.000 volledige lijsten invoerden. Daarvan waren er 1573 met tellingen van een volledig kilometerhok. Deze manier van monitoring is laagdrempelig en vrijblijvend, en legt een basis voor jaarrond verspreidingsonderzoek en live fenologie-onderzoek, ook buiten de perioden in het jaar waar de meetnetten zich op richten (bv. van trekvogels die slechts kort in Nederland verblijven).

Monitoring in boerenland geïntensiveerd

2019 was het vierde jaar van de nieuwe beleidsmonitoring in het kader van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), een belangrijke uitbreiding van onze landelijke meetnetten. Het gaat om een selectie van soorten in het boerenland. Hierbij borduren we voort op de landelijke meetnetten van het Netwerk Ecologische Monitoring, en het daarbij opgebouwde netwerk van

› Een generatiewissel op de weidevogelconferentie op 7 november 2019 in Nijkerk. Wolf Teunissen van Sovon (foto boven) ging met pensioen en werd opgevolgd door Erik Kleyheeg (foto links). Foto's: Harvey van Diek

vrijwillige vogeltellers. De beleidsmonitoring richt zich op een vergelijking van de aantalsontwikkeling in gebieden mét en zonder agrarische beheerovereenkomsten. We gingen op zoek naar aanvullende meetpunten om regionale hiaten te vullen. In 2019 lag het accent op het werven en opleiden van vrijwilligers in het leefgebied 'droge dooradering'. Hiervoor zijn vijf BMP-cursussen en vijf start- en opfrisavonden georganiseerd. Hiermee zijn 300 vrijwilligers bereikt, waarvan de helft succesvol de cursus heeft doorlopen. Er zijn hierdoor dus ca. 150 nieuwe waarnemers bijgekomen. In het broedseizoen van 2019 werden meer dan 560 relevante meetpunten geteld.

Met de verbeterde online-invoer van de watervogeltellingen is het makkelijker en laagdrempeliger geworden om soorten digitaal in te tekenen. Dit is belangrijk voor o.a. ANLb-monitoring. Het zorgde bij zes soorten voor een flinke toename van het aandeel dat werd ingetekend. Nu de mobiele app voor iOS (iPhone) beschikbaar is, is de verwachting dat er een duidelijke verdere toename zal plaatsvinden.

Slaapplaatstellingen in extra gebieden

In 2019 is de nadruk gelegd op betere binding met reeds actieve tellers en op het werven van nieuwe tellers voor moeilijk te tellen gebieden waarvan nog maar weinig tellingen beschikbaar zijn. Dit heeft nieuwe slaapplaatscijfers opgeleverd voor de Oostelijke Vechtplassen, het Zuidlaardermeergebied, Kampina, Leekstermeergebied en Dollard, de laatste specifiek voor de Lachstern. Verder heeft een landelijke telling van Regenwulp en van Kempphaan plaatsgevonden, die eens in de vijf jaar wordt georganiseerd.

Doorgroei Meetnet Urbane Soorten (MUS)

Het speciale meetnet voor bebouwde omgeving MUS beleefde in 2019 het 13^e jaar. Het aantal ingevoerde tellingen is sinds de start van het meetnet toegenomen van ruim 1200 naar ruim 1900 per jaar in 2019. In MUS participeren inmiddels ruim 750 (mede)tellers. In 2019 is er een lichte groei in doorgegeven tellingen ten opzichte

› *Slaapplaatsen van Kempphanen worden eens in de vijf jaar geteld*
Foto: Albert de Jong

van voorgaande jaren. Extra telpunten zijn onder andere nodig om de invloed van grootschalige woningrenovaties en de in dat kader opgestelde Gedragscode Natuurinclusief Renoveren te kunnen evalueren. De online invoer om MUS-tellingen door te geven werd geheel vernieuwd.

Een mobiele app voor Nestkaarten

Speciaal om nestgegevens van broedvogels door te geven is de app AviNest ontwikkeld, als onderdeel van een gezamenlijk onderzoeksproject van NIOO, Radboud Universiteit (RU) en Sovon. Dit heeft in testjaar 2019 al ruim 1600 nestkaarten opgeleverd, ingestuurd door een grotendeels nieuwe groep van waarnemers die eerder niet van de andere invoermogelijkheden gebruik maakten. In 2020 wordt AviNest verder doorontwikkeld.

In 2019 bestond de werkgroep NESTKAST, een breed samenwerkingsverband gericht op het verzamelen van broedgegevens van vogels in nestkasten, 10 jaar. In het voorjaar is een goed bezochte lezingenmiddag georganiseerd om dit lustrum te vieren.

Verbetering controle BMP-tellingen

In 2019 hebben we de automatische controleslagen van de binnenkomende BMP-tellingen verder verbeterd en verfijnd. Deze maken het mogelijk om sneller en gedetailleerder te valideren, met geautomatiseerde datachecks. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het navragen van opvallende broedzekerheidscodes, het signaleren van evident dubbele waarnemingen en het wijzen op fouten in de soortenlijst. Bovenal faciliteren de tools een efficiëntere en frequentere communicatie met de waarnemers over de controleresultaten. De reacties van tellers maken duidelijk dat hiermee in een grote behoefte wordt voorzien: communicatie over de telresultaten wordt zeer gewaardeerd en werkt motiverend.

Overige acties

- De samenwerking met terreinbeherende organisaties (tbo's) in het kader van SNL blijft onverminderd belangrijk. Ons uitgangspunt daarbij is dat broedvogelmonitoring in het kader van SNL-monitoring de BMP-monitoring dient te versterken, en andersom. De ervaring heeft geleerd dat de samenwerking met de tbo's succesvol is, mits de synergie tussen BMP/NEM en SNL doorlopend onder de aandacht wordt gebracht, en waar nodig verder wordt versterkt. Naast landelijke afspraken over samenwerking is het contact met regionale monitoring boswachters daarbij van groot belang. Denk daarbij bijv. aan afstemming over aansturing van lokale vrijwilligers(groepen), prioritering in het promoten van vacante telgebieden en afstemming in de terugkoppeling van telresultaten aan vrijwilligers.
- Met alle vrijwillige districtcoördinatoren van het Meetnet Broedvogels is een nieuwe overeenkomst afgesloten, aangezien ze toegang hebben tot persoonsgegevens van Sovon-tellers. Wettelijk mogen ze dat op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in combinatie met de privacyverklaring van Sovon uitsluitend blijven doen indien ze 'Sovon zijn', dus een overeenkomst hebben getekend die dezelfde status heeft als een vrijwilligersovereenkomst.

Kennisagenda

2019 – het Jaar van de Wulp

Voor Sovon en Vogelbescherming was 2019 het jaar van de grootste steltloper van Europa, de Wulp. De soort verdween uit de meeste natuurgebieden en heeft het ook op het boerenland en de Waddeneilanden moeilijk. 2019 werd gebruikt om de beschikbare data van deze aansprekende soort te analyseren. Binnen de telprojecten van Sovon werd om extra aandacht gevraagd voor het tellen van Wulpen-slaapplaatsen. De Wulp kende zijn hoogtijdagen gedurende de jaren zestig en zeventig, maar laat sindsdien een neerwaartse trend zien. Op basis van de Vogelatlas spreken we nog van 3900-4800 broedparen in Nederland, maar als de huidige trend zich voortzet zullen er over tien jaar nog geen 3000 meer over zijn. Meer dan andere steltlopers was de Wulp in het verleden te zien in diverse landschapstypen; duinen, hoogvenen, heide, laagveenmoerassen en weiland. Tot halverwege de jaren 80 was de wulp nog een weliswaar schaarse maar wijd verspreide broedvogel in de Hollandse duinen. Dat landschap veranderde echter drastisch en daarmee verdween de Wulp voorgoed als broedvogel van de Hollandse duinen. De Wadden gelden nog altijd als bolwerk voor de soort, maar ook op de eilanden groeien duinvalleien door stikstofdepositie dicht en vormen de kwelders een laatste toevluchtsoord. In de laagveenmoerassen en op de heide-van oudsher de gebieden met de hoogste dichtheden aan wulpenparen – is met name landschapsverandering eveneens aanleiding voor forse

› *Wulpen op weg naar de slaapplaats*
Foto: Albert de Jong

achteruitgang en het verdwijnen van broedende Wulpen. De eerste resultaten zijn gepresenteerd op de Landelijke Dag 2019. Uitgebreidere analyses volgen – onder ander in een themanummer van Limosa in 2020. Lees meer informatie op: <https://www.sovon.nl/nl/actueel/nieuws/jaar-van-de-wulp-de-balans-opgemaakt> en bekijk de vlog over Wulpen tellen op <https://www.sovon.nl/nl/jaarvandewulp>

Na 2014 opnieuw een topjaar voor muizen en voor uilen

Het gebeurde in 2014. En in 2019 weer: een heuse muizenexplosie, althans in grote delen van het land. In Friesland werden weer hele graslandpercelen kaalgevreten door veldmuizen. Andere muizensoorten, zoals de rosse woelmuis, leken echter niet te pieken of lieten hooguit lokale uitschieters zien (bosmuis). De veldmuis-bonanza lokte minimaal 75 paar Velduilen naar Friesland (lezing Landelijke Dag). Vogelaars die uilennesten controleren, brengen de effecten van de muizenstand prachtig in beeld. Ze vullen nestkaarten in met broedgegevens over onder ander de Steenuil (werkgroep STONE) en Kerkuil (Kerkuilen Werkgroep Nederland). Vooral bij Steenuilen en Kerkuilen is de reactie op de hoge muizenaantallen te zien: ze kregen erg veel jongen. Het aantal jongen per succesvol nest lag landelijk vrijwel even hoog als in 2014, toen de veldmuis ook een flinke aantalspiek liet zien. Van regio tot regio kunnen er overigens nog behoorlijke verschillen zijn. Daarnaast leidt een rijk muizenjaar, afhankelijk van de soort, tot een vroegere start van de eileg, grotere legsels en ook meer legsels.

› Broedende Velduil.
Foto: Klaas Akkerman

Promotie Caspar Hallmann – onderzoek mede gebaseerd op Sovon data
Op 12 november promoveerde Caspar Hallmann cum laude aan de Radboud universiteit met zijn proefschrift 'A tragedy of the common. Wild bird and insect decline in the current era' mede begeleid door promotor Ruud Foppen, bijzondere hoogleraar Integrated Conservation Biology aan de Radboud Universiteit. In 2014 publiceerde Hallmann, samen met onderzoekers van Sovon en biologen van de Radboud Universiteit een geruchtmakend artikel in Nature over de invloed van bestrijdingsmiddelen op vogels. Uit een analyse van gedetailleerde gegevens over milieufactoren en BMP-trends van vogels in het boerenland bleek dat insectenetende vogels sterker achteruit gaan in gebieden met hoge concentraties neonicotinoïden in het oppervlaktewater. Drie jaar later zorgde een publicatie in PlosOne voor nog meer ophef. Samen met onder andere Eelke Jongejans en Hans de Kroon van de RU, en Duitse co-auteurs toonde Hallmann aan dat de insectenaantallen in Duitse natuurreservaten vanaf 1989 met bijna 75 procent zijn afgenomen. Het artikel sloeg in als een bom en is door media in vele landen geciteerd. Onder meer in ons land heeft het geleid tot veel aandacht om het tij voor de biodiversiteit te keren.

› *De Vogelatlas werd genomineerd voor de Jan Wolkersprijs. Hier Theo Verstrael bij de uitzending van Vroege Vogels waarin de winnaar bekend werd gemaakt. Foto: Harvey van Diek*

Publicaties

Onderzoeksresultaten worden gepubliceerd op verschillende manieren en voor een breed scala aan doelgroepen: via het eigen blad Sovon-Nieuws, rapporten, (populair) wetenschappelijke publicaties en online nieuwsberichten in sociale media en traditionele nieuwsbronnen.

Sovon-Nieuws

Sovon-Nieuws, het tijdschrift voor alle leden van Sovon, verscheen viermaal in een oplage van 5.300 exemplaren.

Limosa

Limosa wordt samen met de Nederlandse Ornithologische Unie uitgegeven. De redactie, met als secretaris Romke Kleefstra, opereert onafhankelijk. In 2019 verschenen zes nummers in een oplage van 2.100 exemplaren, waarvan twee een inhaalslag uit 2018 vormden. Het jaar werd afgesloten met een prachtig dubbeldik themanummer Sahel.

In 2019 verschenen Sovon rapporten

[Lijst in losse bijlage](#)

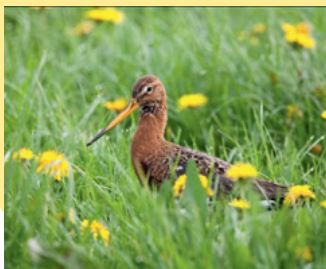
In 2019 verschenen (populair) wetenschappelijke publicaties

[Lijst in losse bijlage](#)

Sovon in het nieuws

2019 was het 'post-Vogelatlasjaar', maar voor Sovon weer een prima persjaar! De top 3 berichten waren:

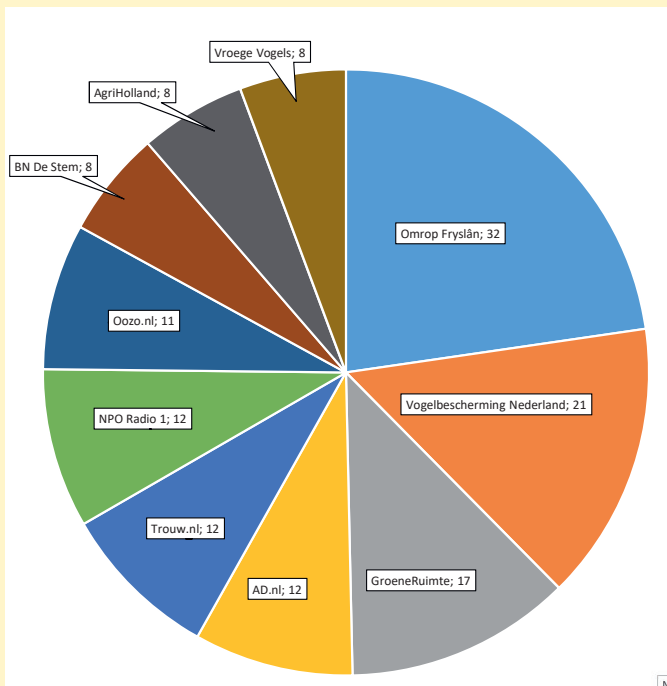
- Vogeltellers belangrijk bij opsporen virussen
Vogeltellers spelen de komende jaren een belangrijke rol bij het opsporen van infectieziekten die naar Nederland (kunnen) worden gebracht door vogels. Dat was de strekking van een ANP-bericht over de lezingen en workshop tijdens de Landelijke Dag over vogelziektes. Het nieuws haalde veel dagbladen.

- 4.000 Grutto's te weinig
Het mag dan onze nationale vogel zijn, het gaat niet goed met de Grutto. Afgelopen jaar waren er te weinig van om de populatie in stand te kunnen houden, bleek uit tellingen van Sovon, VBN en de RUG. Veel media schreven erover, naar aanleiding van een brandbrief van VBN.

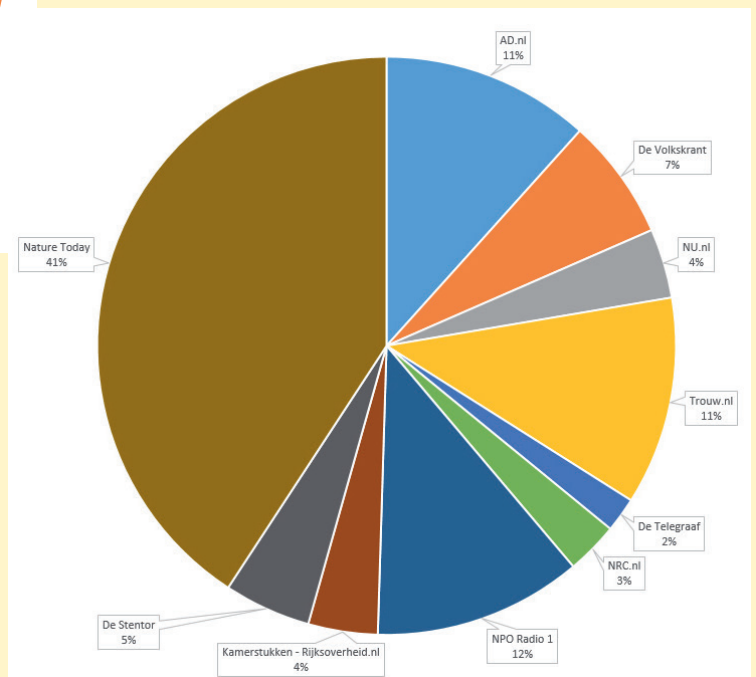

- Jonge zeearenden met zender
 De werkgroep Zeearend Nederland heeft voor het eerst vier jonge zeearenden uitgerust met een gps-zender. Zo kunnen de vogels nauwkeurig gevolgd worden als ze zijn uitgevlogen. Bij het onderzoek naar zeearenden zijn ook medewerkers van Sovon betrokken. Het opzienbarende nieuwtje trok veel aandacht.

Wie schrijft er dan het vaakst over het werk van Sovon? Op één staat verrassend genoeg Omrop Fryslân met 32 berichten. Alleen Nature Today ging daar overheen (42 berichten), maar die berichten stuurden we zelf in, dus die zijn hiernaast in het overzicht van de aantallen artikelen weggelaten.

Aantallen artikelen vertellen natuurlijk maar het halve verhaal. Want hoeveel mensen worden daarmee bereikt? Hiernast staat de rangschikking van de top tien van nieuwsbronnen gemeten in relatief bereik. Hier komt Nature Today wel naar boven als de onbetwiste kampioen van het bereik.

Sociale media

Het online bereik van Sovon gaat grotendeels via sociale media. De meer 'traditionele' online nieuwssites zorgen voor ca. 16% van het bereik. Het is belangrijk om te benadrukken dat deze kanalen elkaar aanvullen, daar ieder medium z'n eigen mogelijkheden, type bericht en doelgroepen kent.

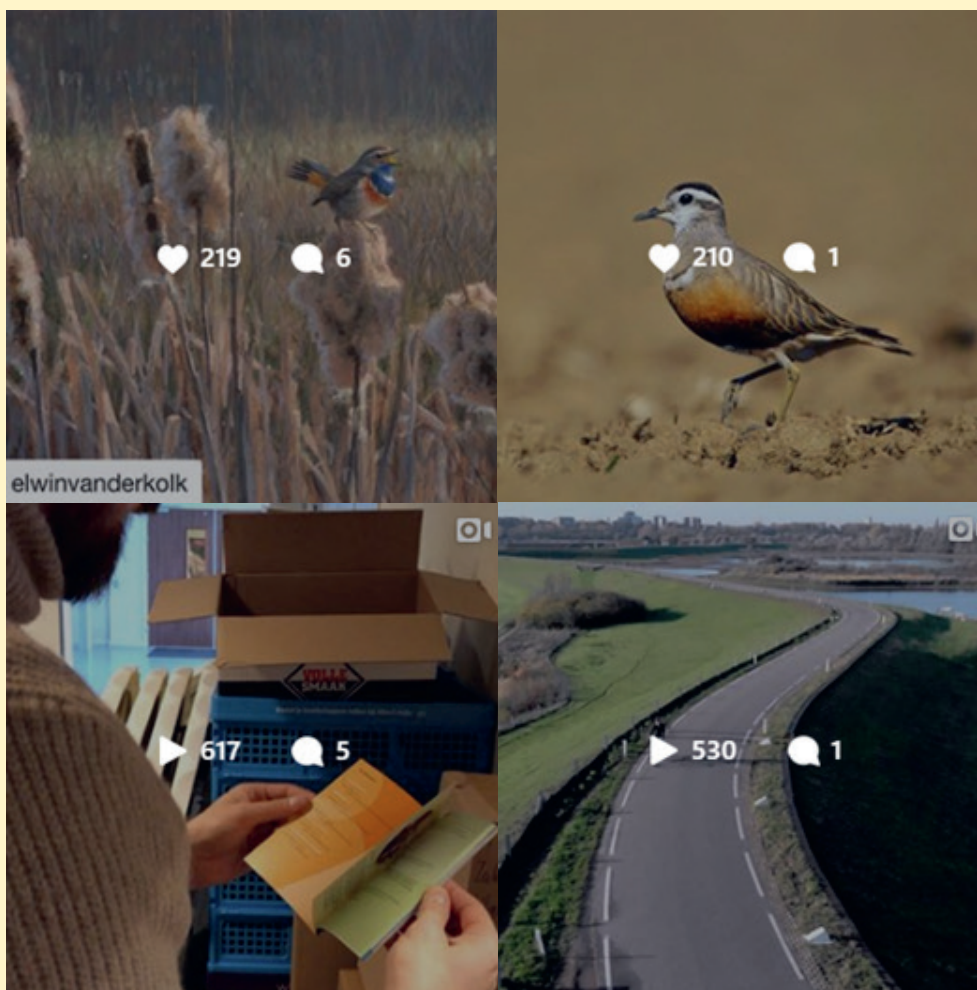
Als het over vogels gaat op sociale media, is Sovon nooit ver weg. In meer dan 4.500 posts werd Sovon vermeld. De overgrote meerderheid hiervan speelde zich af op Twitter (meer dan 4.000 posts), op afstand gevolgd door Facebook (ruim 400 posts) en blogs (100 posts).

Sovon is zelf het meest actief op Twitter en Facebook, maar verzamelt ook steeds meer volgers op andere kanalen:

Medium	Volgers
Twitter	11.230
Facebook	7.424
Instagram	1.990
LinkedIn	1.381

Daarnaast doet Sovon steeds meer via YouTube. Op dit moment staan er 142 video's online, waarvan de populairste meer dan 2.000 keer bekeken is. Onze eerste podcast over de Huiszwaluw op Soundcloud is inmiddels meer dan 400 keer beluisterd.

Instagram zit in de lift. De twee best scorende posts van het afgelopen jaar gingen over Blauwborst en Morinelplevier. De filmpjes over de Landelijke Dag en de Watervogeltelling zijn het meest bekeken.

ANBI

Giften en donaties

Sovon heeft een ANBI-status, wat betekent dat de organisatie is erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling. Dankzij dit keurmerk zijn giften fiscaal aftrekbaar. Donaties en nalatenschappen komen dus volledig ten goede aan vogelonderzoek en onderhoud van het vrijwilligersnetwerk.

Hoewel 95% van de inkomsten van Sovon voortkomt uit betaalde opdrachten, zijn ook giften belangrijk. Dankzij deze bijdragen kunnen we de begroting op projecten zoals de LiveAtlas sluitend maken en onderzoek doen naar vraagstukken die wij als vereniging belangrijk vinden, maar waarvoor financiering ontbreekt. Daarnaast worden giften ingezet om het vrijwilligersnetwerk te versterken, de mogelijkheden voor digitale invoer te verbeteren en publicaties te ondersteunen.

Liveatlas belangrijkste bestedingsdoel

Na de presentatie van de Vogelatlas werd de LiveAtlas gelanceerd. De waarde van het project zal met het groeien van de jaren steeds meer blijken. Voor de financiering zijn we afhankelijk van fondsen en donaties. Met de financiering kunnen we de validatie van gegevens uitvoeren, nieuwe deelnemers begeleiden bij de start en de online functionaliteiten voor de deelnemers langzaam uitbreiden.

Aan donaties, voornamelijk als extra gift bij de contributie, inschrijving Landelijke Dag en de loterij, kwam € 6.400 binnen. Daarnaast ontving het project bijdragen van Vogelbescherming (€ 3.000), het Jaap van Duijn Vogelfonds (€ 4.500) en het Prins Bernhard Cultuurfonds (€ 10.000). Daarmee kreeg het project een vliegende start in 2019.

Meer informatie: sovon.nl/anbi of sovon.nl/schenken

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds ondersteunt de uitgave van publicaties over vogelonderzoek.

In 2019 werd in totaal € 4.500 besteed aan zes publicaties. In 2019 ontving het Fonds een donatie van € 1000 van de Van Heeststichting. Uit het resultaat 2019 werd € 5.000 toegevoegd; dit is tevens het saldo per 31 december 2019.

De volgende publicaties ontvingen een (toezegging voor een) financiële bijdrage:

- Avifauna Biesbosch (verschijnt in 2020/2021)
- Themanummer Sahel van Limosa (extra oplage)
- Pierboek: vogels op en rond de pier van IJmuiden
- Grielenmonografie
- Individueel gedrag en persoonlijkheid van de Klapekster
- Ecologie en verplaatsingsgedrag van de IJsvogel

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Sovon-Milieus, jaargang 31 (2018) nr 1

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds is een speciaal fonds van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het is ingesteld na het overlijden van ons oud-bestuurslid Rob Goldbach in 2009. Rob was acht jaar lang een gewaardeerd bestuurslid, fanatiek vogelaar én onderzoeker.

Doelstelling

Met het fonds willen we een bijdrage leveren aan de totstandkoming van (populair) wetenschappelijke artikelen en andere publicaties over vogelonderzoek. De publicaties zijn van groot belang voor verdere kennisontwikkeling en-overdracht. Publicaties over vogelonderzoek door vrijwilligers en/of werkgroepen uit de achterban van Sovon hebben een pré. Zo wil Sovon met het fonds een bijdrage leveren aan de totstandkoming van regionale publicaties, zoals een Avifauna of een jubileumoverzicht. Het fonds wordt gevuld door donaties, legaten en (indien mogelijk) een bijdrage van Sovon.

Recent gesteunde projecten

- *Jubileumnummer Drentse Vogels* - special over de VogelAtlas (Werkgroep Avifauna Drenthe)
- *Boek Fraaie schepsels* - De grote stern in Nederland (Ed Buijsman)
- *Boek Griend* - eiland voor vogels (Jan Veen en Hanneke Dallmeijer)
- *Avifauna Biesbosch* (Vogelwerkgroep Biesbosch/ Stichting Natuur- en Vogelwacht)

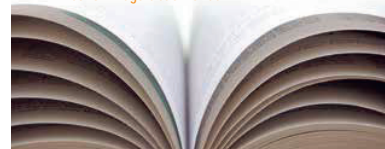
Hoe kunt u bijdragen?

Er wordt goed gebruik gemaakt van het Fonds. Dat is mooi, maar dat betekent ook dat het fonds financiële aanvulling goed kan gebruiken. Wilt u meehelpen publicaties over vogelonderzoek tot stand te brengen? Dat kan op de volgende manieren:

- Een eenmalige donatie;
- Een periodieke schenkingsovereenkomst (volledig aftrekbaar van de belasting!);
- Een legaat ten name van het Fonds (of Sovon) stellen;
- En natuurlijk: u kunt ook helpen het Fonds bekend te maken bij andere mogelijke belangstellenden. Hoort, zegt het voort.

Meer informatie

> sovon.nl/goldbachfonds

Bijlage Organisatie in 2019

Bestuur: leden en nevenfuncties

De volgende personen hadden in 2019 zitting in het bestuur:

Edwin Kok (voorzitter) directeur/eigenaar van Cocus Consult; nevenfuncties:

- lid Raad van Toezicht ROC Midden Nederland (sinds 2015);
- voorzitter auditcommissie (sinds 2020)

Susan Kaak (secretaris) advocaat IT en intellectueel eigendomsrecht, partner bij Ventoux Advocaten; nevenfuncties:

- lid van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten
- Docent beroepsopleiding advocatuur

André Stougie (penningmeester), manager Regulations and Policies bij Rabobank; nevenfunctie: geen

Lilian van den Aarsen (lid), directeur Kennis, Innovatie en Strategie bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; nevenfunctie: geen

Jaap van Gent (lid), nevenfunctie: geen

Ben van Os (lid), directeur/eigenaar van Os.EUadvice; nevenfunctie:

- Bestuurslid Werkgroep Avifauna Drenthe - 2014 tot heden (voorzitter vanaf 2018)

Marcel Visser (lid), hoofd afdeling Dierecologie NIOO-KNAW; nevenfuncties:

- Bijzonder hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen
- Bijzonder hoogleraar Wageningen Universiteit en Research
- Voorzitter Netherlands Society for Evolutionary Biology (NLSEB), 2018 tot heden

Het bestuur vergaderde in 2019 vijfmaal.

Wetenschappelijke Begeleidingscommissie

In 2019 bestond de Sovon WBC uit prof.dr.ir. W. (Willem) Bouten (UvA) (voorzitter), prof.dr.ir. C. (Christiaan) Both (RUG), dr. P.W. (Paul) Goedhart (WUR), dr. H.P. (Henk) van der Jeugd (Vogeltrekstation / NIOO), prof. dr. M.E. (Marcel) Visser (NIOO/ WUR/RUG, WBC vertegenwoordiger vanuit het Sovon bestuur).

De WBC kwam in 2019 eenmaal bijeen. Vanaf het najaar 2019 heeft Christiaan Both het voorzitterschap van de WBC overgenomen van Willem Bouten die jarenlang voorzitter is geweest.

› De ledenraad tijdens de voorjaarsbijeenkomst 2019 op de Markerwadden. Zie sovon.nl/ledenraad
Foto: Arjo Bunskoekoek

Ledenraad

De ledenraad bestond in 2019 uit de volgende leden: Jan de Beer, Wim van Boekel, Arjo Bunscoeke, Maurits de Brauw, Eric van Damme, Koos Dansen, Ger Duijf, Hans Dijkstra, Antje Ehrenburg, Dini Helmers, Pieter Hielema, Bert Jager, Alco van Klinken, Joop Kramer, Rudi Lanjouw, Ed ter Laak, Jan de Leeuw, Joop de Leeuw, Jan Lohuis, Erik Macco, Mary Mombarg, Henrik de Nie, Jacques van der Ploeg, Dirk Prop, Harma Scholten, Jos Scholten, Eelke Schoppers, Harry Smit, Hein Verkade, Klaas Visser, Bastiaan van de Wetering en Mignon van den Wittenboer. Gedurende het jaar namen Alco van Klinken en Harma Scholten (juni) en Rudi Lanjouw en Koos Dansen (oktober) afscheid als lid van de ledenraad. De ledenraad kwam in 2019 driemaal bijeen.

Vrijwillige coördinatoren

Districtscoördinatoren meetnet Broedvogels

Peter van den Akker, Leo Ballering, Patrick Bergkamp, Roland-Jan Buijs, Arend-Jan van Dijk, Bert Dijkstra, Hans van Gasteren, Inge Hagens, Ronnie Hullegie, Nicky Hulsbosch, Martin Jansen, Marcel Klootwijk, Matthias Koster, Pim Leemreize, Thijs Oonk, Jan Peeters, Wilco Stoopendaal, Gerard Tamminga, Sander Terlouw en Hans Peter Uebelgünn.

Regiocoördinatoren meetnet Watervogels

Mervyn Roos, Harold Steendam

Medewerkers bureau Sovon

Directie en MT

Theo Verstrael (directeur), Julia Stahl, Carolyn Vermanen en Rob Vogel (overige MT-leden)

Afdeling Communicatie

Jelle Abma, Marieke Berman, John van Betteray, Harvey van Diek, Laurien Holtjer, Albert de Jong en Marcel Wortel.

Afdeling Onderzoek

Pauline Alefs, Peter de Boer, Vincent de Boer, Loes van den Bremer, Symen Deuzeman, Bruno Ens, Martin Epe (Het Natuurloket), Ruud Foppen, Jurrian van Irsel, Bas Hissel, Christian Kampichler, Linda van Kappel (Het Natuurloket), Romke Kleefstra, Andre van Kleunen, Erik Kleyheeg, Frank Majoor, Willem van Manen, Kees Oosterbeek, Maja Roodbergen, Hans Schekkerman, Jan Schoppers, Henk Sierdsema, Roy Slaterus, Wolf Teunissen, Petra Verburg, Berend Voslamber.

Lieuwe Dijkse, Peter Eekelder, Mark Gal, Marten Geertsema, Klaas Jager, Simon Olk, Piet Schermerhorn, Ted Sluijter en Pieter Wouters versterkten het team van veldmedewerkers in het voorjaar.

› Kolganzen in de sneeuw (Kekerdom, Gelderland) Foto: Harvey van Diek

Afdeling Monitoring

Team Monitoring

Arjan Boele, Joost van Bruggen, Paul van Els, Menno Hornman, Fred Hastings, Olaf Klaassen, Michel Klemann, Kees Koffijberg, Jelle Postma, Marc van Roomen, Sjouke Scholten, Chris van Turnhout en Jan-Willem Vergeer

Team Databeheer & Webontwikkeling

Yvonne Boesten, Sjoerd Bosch, Ellis Hettinga, Jos van Kessel, Willy-Bas Loos, Lara Marx, Jeroen Nienhuis, Gerard Troost, Erik van Winden en Dirk Zoetebier

Afdeling Bedrijfsvoering

Kim Bosman, Ilse Coppes, Renate Eertink, Michel Hengst, Carolin Mix, Renske Westra en Jeroen van Zuylen. Natalie Klarenbeek versterkte de afdeling op tijdelijke basis.

Vrijwilligers bureau Sovon

Patrick Bergkamp en Mark Gal

Stagiairs

Floriaan van Bemmelen, Steven van Gils, Marlon de Haan, Kevin Hams, Marc den Hollander, Eveline van der Jagt, Merel Jansen, Renée Janssen, Jorn de Jong, Krista Jonkers, Amy Lauwers, Leah de Meyer, Naomi van der Pol, Nick Smulders, Jens Tamminga, Helen Verploegen, Niels Zwartjes

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Tel. 024 7 410 410
info@sovon.nl
www.sovon.nl